

originalnim radom. Stoga ovu knjigu valja vrednovati kao izvrstan i originalan uradak koristan teološkoj sredi-

ni, svima željnima prave biblijsku po-ruke, ali i širem vjerničkom i zainteresiranom čitateljstvu.

Nikola Hohnjec

Miroslav MODRIĆ, *Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja i Kustodija Svete Zemlje (doktorska disertacija), Split, 2016., 624 str.*

Potkraj 2016. godine objavljena je doktorska disertacija fra Miroslava Modrića iz područja crkvene povijesti s tematikom odnosa Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja i Kustodije Svete Zemlje, obranjena na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Disertacija je ugledala svjetlo u nizu vezanome uz poslijediplomski studij Povijest teologije i kršćanskih institucija KBF-a u Splitu.

Knjiga je opsežna, široko postavljena, što je vidljivo i iz samoga naslova knjige i iz povijesnih razdoblja koja obuhvaća i prikazuje u odnosima dviju važnih franjevačkih ustanova i franjevaca koji su djelovali i ostavili trag svojeg boravka tijekom dugoga povijesnog razdoblja na prostorima Svete Zemlje. Sama struktura knjige upućuje na širinu, ali je to vidljivo i iz metodološkog postupka i strukture u obradi teme.

Na početku se nalazi kratka zahvala autora svima koji su mu u radu na bilo koji način pomagali, osobito mentoru prof. dr. sc. Josipu Vrandečiću i sumentoru prof. dr. sc. Anti Vučkoviću (5–6), zatim dolazi Sadržaj knjige (7–11), a potom po veličini primjeren

Uvod u knjigu (13–21). Nakon toga slijedi izlaganje i obrada teme koja se sastoji od pet glavnih dijelova rada (23–514) sa Zaključkom (515–518). Knjiga je opskrbljena također i Popisom kratica (519–520), kao i popisom Vrela i literature (520–524). Radu je pridodan važan dio pod naslovom Prilozi (525–577), te na kraju Sažetak na hrvatskom, talijanskom, njemačkom i engleskom jeziku (579–595). Knjigu obogaćuje i Stvarno kazalo (596–624).

Kao što autor tvrdi, provincija nije imala velik broj franjevaca koji su bili djelatni u rečenoj kustodiji, kao što je to bio slučaj kod nekih drugih provincija. No oni koji su boravili trajno ili privremeno u toj kustodiji ostavili su trag u svojim putopisima o svetim mjestima koje su pohodili. Budući da je provincija osnovana u XVIII. stoljeću, tek poslije toga vremena iz te provincije idu franjevci u Svetu Zemlju. Jedan od prvih je bio fra Jakov Pletikosa (1704. – 1769.), koji je načinio putopis pod naslovom *Putovanje k Jeruzolimu*, koji je fra Miroslav Modrić analizirao u prvom dijelu svojeg rada. Uvodno se osvrnuo na dosadašnje radove o tome Pletikosinu djelu, a potom se okrenuo analiziranju

samog *Putovanja k Jeruzolimu*, odnosno fra Jakovljevoj prijavi za rad u Svetoj Zemlji, nevjerojatnoj višemjesečnoj pustolovini putovanja i dolaska u Jeruzalem, opisu njegovih stanovnika i svetih mjesta koja je fra Jakov za vrijeme svojeg boravka posjećivao. Kad su hodočasnici dolazili u Jeruzalem, prvo su išli na kršćansko brdo Sion u dvoranu Posljednje večere, potom na druga mjesta u Jeruzalemu i na Maslinskoj gori, onda u Betlehem, zatim Ain Karem, mjesto rođenja Ivana Krstitelja. Po mogućnosti hodočastilo bi se i na mjesto Isusova krštenja na Jordanu te u Jerihon i do Mrtvoga mora. Najveći dio fra Jakovljeva *Putovanja* odnosio se na Jeruzalem i okolicu, što je bilo i razumljivo. Manji dio hodočasnika išao je u Galileju, a ako je već bio došao do tamo, onda je redovito nastavljao put dalje prema Siriji. Franjevci su bili vrlo gostoljubivi te su ne samo primali hodočasnike nego su se također za njih i skrbili, bez ikakve naknade.

Osim opisa mjesta u Jeruzalemu i oko Jeruzalema, Modrić je naveo i neka druga Pletikosina djela koja se odnose na druga mjesta u Svetoj Zemlji ili pak na neke teme koje se odnose na Svetu Zemlju: o povijesti, o kršćanskim zajednicama u Svetoj Zemlji, o samostanu sv. Ivana u Gorju, o odnosima turske vlasti i katolika, kao i o prijepisima četiriju dokumenata Kustodije Svete Zemlje.

U drugom dijelu doktorskog rada Modrić donosi opis hodočašća fra Ivana Markovića, koji je u Svetoj Zemlji bo-

ravio 1879. godine sa svojim ujakom fra Matom Vezličem. Fra Ivana opisuje Modrić kao »mudra i pobožna redovnika i velika borca za jedinstvo kršćana«, čovjeka sklona »sabranosti, molitvi, razmišljanju i pisanju«. O svojem boravku u Svetoj Zemlji on je pisao u svojim pismima iz Svete Zemlje – *Lettere dall'Oriente*. Pisma su objavljena u Zagrebu 1899. godine. Pisma je Marković pisao na talijanskom jeziku jednom svojem subratu koji je dobivena pisma dalje prosljeđivao drugoj subraći te su ih tako i drugi mogli čitati.

Uspoređujući ta dva opisa Svete Zemlje, onaj fra Jakova Pletikose i ovaj fra Ivana Markovića, vide se velike razlike. Već sam način putovanja je bio različit: fra Jakov putuje jedrenjakom više mjeseci dok Marković putuje parobrodom. Po Svetoj Zemlji fra Jakov je jahao na magarici, dok je Marković jahao na konju i obilazio Svetu Zemlju. Osim toga i opasnosti su bile veće za vrijeme fra Jakovljeva boravka. U svakom slučaju zanimljivo je usporedno pratiti putopise i njihove opise pojedinih mjesta koja uvijek nose i duboko subjektivna obilježja.

U trećem dijelu rada Modrić donosi i izlaže opise putovanja u Svetu Zemlju fra Ante Jandrijevića, studenta, fra Gašpara Bujasa, koji u pjesničkoj formi piše o Svetoj Zemlji, fra Vjenceslava Bilušića i o njegovu djelu *Moj pohod Svetoj Zemlji* nastalu 1937. godine. Bilušićevi su opisi vrlo svježiji, zanimljiviji i životniji, te često i vrlo subjektivni, jer su prot-

kani snažnim vlastitim doživljajima. Tu su također i putopisi fra Mirka Čovića i fra Pija Fržopa.

U četvrtom dijelu svojeg rada Modrić prikazuje boravak franjevaca svoje provincije od 1962. do današnjih dana navodeći prije svega svoj boravak, ali i boravak još trojice braće u Svetoj Zemlji (fra Ljubomira Šimunovića, fra Ante Vučkovića i fra Josipa Cvitkovića) te donosi analizu vodiča fra Petra Lubine pod naslovom *Stopama Nazaretske Djevice*. Taj je vodič nastao na temelju članka koje je objavljivao u mjesečniku *Marija* od 1981. do 1984. godine.

U petome dijelu rada Modrić donosi percepciju braće u vlastitoj provinciji o Kustodiji Svete Zemlje, o njezinu poznavanju, te o važnosti povjerenika za Svetu Zemlju kao i o onima koji su obavljali tu dužnost povjerenika Svete Zemlje iz njegove provincije. Na taj način doktorski rad seže do današnjih dana i daje dragocjen uvid u odnose današnjih franjevaca prema onima koji u ovome vremenu žive i rade u Svetoj Zemlji.

Zaključak rada je relativno kratak i sažet. U njemu Modrić donosi opravdanost istraživanja pojedinih putopisa koji nisu dosada istraživani, a time ni dostatno vrednovani. Iz rada je vidljivo da autor Modrić ne samo istražuje povijest nego da je upućen i u današnje stanje svetih mjesta, što ne iznenađuje budući da je Modrić autor dvaju važnih i

veoma korisnih vodiča po Svetoj Zemlji. Prvi nosi naslov *Sveta Zemlja Isusova domovina. Hodočasnički vodič* (Zagreb, 2000.), a drugi je još opsežniji i studiozniji *Sveta Zemlja Isusova domovina. Studijski vodič* (Split, 2013.). Na taj je način Modrić pokazao da poznaje ne samo moderno stanje svetih mjesta nego i njihovu povijest, arheološke iskopine i stvarnu povijesnu situaciju kao i običaje i vjerske denominacije koje se nalaze i žive u Svetoj Zemlji.

Ovaj doktorski rad dr. Miroslava Modrića predstavlja vrhunac i logični završetak cijeloživotnoga bavljenja tematikom Svete Zemlje i, očito, zaljubljenosti u njezinu povijest ali i sadašnjost. Pritom Modrić ne zaboravlja naglasiti i ulogu franjevaca, osobito njegove provincije, u životu Kustodije Svete Zemlje u kojoj i danas djeluju franjevci iz cijeloga svijeta. Modrić je učinio veliku stvar i za svoju provinciju jer je osvjetlio prošlost djelovanja njezinih članova u kustodiji, ali je istodobno i otvorio put novom obliku djelovanja franjevaca iz njegove provincije u Svetoj Zemlji danas.

Knjiga se lagano čita, bez poteškoća razumije, jer je pisana lijepim hrvatskim jezikom, protkana ugodnim narativnim diskursom i jer je bogata brojnim korisnim i veoma zanimljivim, katkada i egzotičnim, informacijama. Zato se ona čitateljima nameće već sama od sebe.

Božo Lujčić